LAPS/5/2025, 21.2.2025

Lapsiasiavaltuutetun puheenvuoro kansalaisaloitetta KAA 6/2024 vp (termit äiti ja isä säilytettävä lainsäädännössä, palveluissa ja yhteiskunnassa) koskevassa julkisessa kuulemisessa

Viite: Lakivaliokunta torstai 27.2.2025 klo 9.30 / KAA 6/2024 vp / Julkinen kuuleminen / Asiantuntijapyyntö

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Yleissopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Lapsiasiavaltuutettu arvioi kansalaisaloitetta yleissopimuksen näkökulmasta.

Lapsiasiavaltuutetun puheenvuoro

Arvoisa valiokunnan puheenjohtaja, hyvät kansanedustajat ja muut kuulijat,

lapsiasiavaltuutettu kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi. Heti aluksi minun on kuitenkin todettava, ettei lapsiasiavaltuutetulla ole ollut tietoa siitä, että termien äiti tai isä -käyttöä olisi pyritty erityisesti kieltämään. Se, tulisiko kyseiset termit turvata nimenomaisesti lainsäädännössä on lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan toisarvoista suhteessa esimerkiksi siihen, että lapsella on turvallinen kasvuympäristö, oikeus elää vanhempiensa kanssa ja mahdollisuus käyttää vanhemmista arjessa haluamiaan nimikkeitä. Lapsiasiavaltuutettu sitä vastoin katsoo, että pyrkimykset sukupuolineutraaliin sääntelyyn ovat erittäin kannatettavia. Moninaisuuden tunnistavalla lainsäädännöllä on tärkeä asenteita tasa-arvoisempaan ja yhdenvertaisempaan suuntaan muokkaava periaatteellinen vaikutus. Myös YK:n lapsen oikeuksien komitea on viimeisimmissä Suomea koskevissa loppupäätelmissään suositellut, että Suomi tehostaa toimia, joilla voidaan lisätä kunnioitusta moninaisuutta kohtaan.

Äiti ja isä ovat termeinä yleisesti käytössä Suomessa, ja niitä on hyvä käyttää niistä vanhemmista, joille ne sopivat. Samalla on kuitenkin yhtä tärkeää ottaa huomioon myös ne perheet, joille tietyt nimikkeet eivät ole soveltuvia. Joka tapauksessa voidaan olettaa, etteivät perheet valitse käyttämäänsä nimikettä lainsäädännön perusteella. Kansalaisaloitteen tavoin lapsiasiavaltuutettu katsoo lapselle olevan tärkeää häneen sitoutuneet vanhemmat, mutta vanhemmista lainsäädännössä käytettävillä nimikkeillä lienee hyvin vähäinen merkitys lapsen tosiasialliseen kasvuympäristöön ja vanhempien sitoutumiseen lapseensa. Lapsiasiavaltuutettu jakaa niin ikään kansalaisaloitteessa esitetyn näkemyksen perhemyönteisen politiikan tärkeydestä, mutta katsoo, ettei äiti ja isä -termien käytön turvaaminen ole siinäkään keskiössä. Lapsen oikeuksien näkökulmasta on oleellista, että lainsäädäntö takaa lapsen oikeudet kaikissa perhesuhteissa ja tunnistaa vanhemmuuden eri muodot.

Lapsiasiavaltuutettu toteaa useiden kansalaisaloitteessa esitettyjen väitteiden olevan perusteluiltaan osin ontuvia. Lapsiasiavaltuutetulle ei esimerkiksi avaudu, miten termi ”raskausraha” vaikuttaa äidin ja lapsen tunnesiteeseen kielteisesti. Kansalaisaloitteessa ei myöskään taustoiteta, mihin ihmisoikeuskysymyksenä esitetty ”lapsen oikeus äitiin ja isään” perustuu. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa tunnustetaan lapsen oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan, sekä todetaan, että perhe on yhteiskunnan perusryhmä ja sen kaikkien jäsenten ja erityisesti lasten hyvinvoinnin ja kasvun luonnollinen ympäristö. Sopimuksessa myös edellytetään valtioiden tunnustavan, että lapsen tulisi persoonallisuutensa täysipainoisen ja sopusointuisen kehityksen vuoksi kasvaa perheessä onnellisuuden, rakkauden ja ymmärtämyksen ilmapiirissä. Sen sijaan vanhemmuusnimikkeistä ei YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa ole mainintaa.

Lapsiasiavaltuutettu toteaa lopuksi lainsäädäntöön käytettävissä olevien resurssien rajallisuuden vuoksi olevan tärkeää, että resurssit kohdennetaan olennaisiin lasten turvallista kasvuympäristöä edistäviin kysymyksiin. Lapsiasiavaltuutettu katsookin, että nyt käsittelyssä oleva kansalaisaloite ei edellytä jatkotoimenpiteitä.

Kiitos!

Elina Pekkarinen
lapsiasiavaltuutettu